

УДК
7.012: 7.05:684

СТРІЛЕЦЬ В. Ф.
Київський національний університет культури і мистецтв

DOI:10.30857/2617-
0272.2018.4.11.

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТКУ ДИЗАЙНУ МЕБЛІВ

Метою статті є визначення чинників, що впливають на розвиток дизайну сучасних меблів та тенденцій його розвитку в контексті формування предметно-просторового середовища.

Методологія даного дослідження полягає в застосуванні загальнонаукових методів аналізу, синтезу, порівняльного аналізу, експериментального проектування, а також вивченні культурної спадщини за проблемою дослідження.

Результати. Виявлені та проаналізовані основні групи чинників, що впливають на формування та розвиток дизайну сучасних меблів, якими є: соціально-економічні, екологічні, ергономічні, функціонально-типологічні, технічні, історико-культурні, естетичні. Ці чинники та умови їх змін відрізняються різноманітною динамікою розвитку в часі, а також різним характером впливу на формування дизайну меблів. З огляду на динаміку і перспективи змін, висвітлено особливості впливу чинників на розвиток дизайну меблів в предметно-просторовому середовищі. Такий підхід дозволив визначити сучасні тенденції розвитку дизайну меблів.

Наукова новизна роботи полягає у визначенні й висвітленні основних чинників формування та розвитку дизайну сучасних меблів та особливостей їх впливу на формотворення меблів, встановленні на основі цього основних тенденцій розвитку дизайну меблів кінця ХХ - початку ХХІ століття.

Практична значущість. Визначені та узагальнені основні чинники формування меблів та виявлені тенденції розвитку їх дизайну будуть корисні для сучасної практики проектування та виробництва меблів і відкриють можливості для подальших поглиблених наукових досліджень у цьому напрямку, а також можуть бути використані в лекційних курсах і на практичних заняттях, присвячених історії та практиці формотворення меблів.

Ключові слова: меблі, дизайн, чинники формування, предметно-просторове середовище.

Вступ. Автор цієї статті, який більше двадцяти років досліджував історію й теорію розвитку дизайну меблів, виявив упущення в теоретико-методологічній базі цього напрямку, а саме: відсутність формулювання та структури чинників розвитку дизайну меблів. Така ситуація зумовила вибір теми дослідження статті, спрямованого на виявлення специфіки розвитку дизайну меблів для визначення методів наукової діяльності з удосконалення процесу сучасного проектування меблів. Формулювання чинників розвитку дизайну меблів полягає

в розробці системи знань про об'єктивні закономірності процесу розвитку дизайну меблів, виходячи з причин, умов, що визначають характер цього розвитку або одну з основних рис. Це необхідна обставина, яка уможливорює створення сучасних меблів, а також і особливості реальної дійсності, за яких відбувається або здійснюється формотворення меблів. Зрозуміло, що формат пропонованої статті не може вмістити специфіку всіх чинників розвитку дизайну меблів, тож автор статті аналізує тільки загальні їх визначення, що охоплюють сукупність даних, накопичення

кількісних змін, що призводять до якісних і прогресивних перетворень меблів. А це, в свою чергу дає науковцям чітке розуміння прогресивних причин формотворення меблів і обумовлює види теоретичного інструментарію для роботи дизайнерам та художникам декоративно-ужиткового мистецтва у вигляді вимог до меблевого дизайну, що є актуальним для розвитку галузі виробництва меблів в Україні. Виявлення способів впливу дизайнерів на формотворення сучасних меблів можуть бути одним із найважливіших результатів розробки знань про чинники розвитку дизайну меблів. Адже застій, що спостерігається на меблевому ринку нашої країни, багато в чому пояснюється рівнем розвитку теоретичних засад прикладних досліджень дизайну меблів.

Аналіз попередніх досліджень.

Постановка завдання. Відсутність на сьогодні спеціалізованих наукових праць щодо чинників дизайну меблів призвела до пошуку вимог щодо їх проектування, через теоретичні праці в різних галузях. Ця ситуація не лише призвела до різних тлумачень вимог за галузевими ознаками, але й виявила важливість спільних об'єднуючих чинників розвитку дизайну меблів, якими ці вимоги зумовлюються. Порушення ланцюга послідовності при вирішенні наукової теорії створює проблему нерозуміння основних її засад, а це, у свою чергу, приводить до неточностей, упущень у трактуванні вимог до дизайну меблів, тому науковці спочатку виявляють загальні чинники, причини або умови розвитку дизайну меблів, а потім з них визначають вимоги до дизайну меблів. А відтак актуальним є проведення комплексного розгляду і структурного аналізу головних чинників, які обумовлюють закономірності формування меблів відповідно до сучасного предметного середовища. Такий аналіз є доцільним тому, що уможливить

урахування тенденцій та перспектив розвитку дизайну сучасних меблів, сприятиме глибшому уявленню природи формування житлового і громадського середовища цивільних приміщень та буде корисним для його комплексного проектування і художнього конструювання.

Проблемою загальних чинників інтер'єрів займалися автори [1, 4, 5, 7, 13]. Поодинокі приклади виявлення деяких чинників можна зустріти в працях Д. Кеса «Стилі меблів» [6], А. Грашина «Короткий курс стильової еволюції меблів» [3], Н. Мухіної «Історія меблів. Епохи та стилі» [11], Р. Мьолер «Меблі» [8], Т. Фореста «Антикварні меблі» [12]. Але у вищезначених працях автори виявили дотичні за напрямом дизайну меблів розробки загальних чинників, що визначають дизайн об'єктів житлового та громадського середовища інтер'єрів. Наприклад, у праці «Теорія розвитку архітектурно-будівельних систем» професора В. Абизова [1, С. 44–56; 232–236], розроблені й об'єднані в єдину структуру соціально-економічні, природно-географічні, містобудівні, ергономічні, екологічні, типологічні, технічні та естетичні чинники як архітектури, так і дизайну.

Тим часом чинники, що визначають дизайн об'єктів житлового та громадського середовища інтер'єрів, мають свою специфіку, тому що охоплюють не лише дизайн меблів, але й усе обладнання інтер'єрів, витвори образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, тому назріла необхідність їх критичного аналізу в контексті впливу на дизайн меблів.

Безумовно, соціально-економічні чинники мають вплив на дизайн меблів, адже соціальні чинники в меблях обумовлюються економічними, але потребують уточнення специфічних умов або причин, що визначають характер меблів чи одну з основних їх рис. Природно-географічні чинники, на нашу

думку, вже сьогодні не актуальні. Їхній вплив на дизайн меблів є незначним тому, що в сучасних інтер'єрах підтримується штучний клімат, який створює приблизно однакові кліматичні умови проживання людини у квартирах на всіх континентах. Хоча свого часу, у доцивілізаційний період історії людства, природно-географічні чинники, за версією автора цієї статті, відіграли вирішальну роль у появі такого явища як меблі. Містобудівні чинники вже теж мало впливають на формотворення меблів, дизайн яких є практично незалежним від планування та сучасної забудови. А от екологічні, ергономічні й естетичні чинники, що визначають дизайн об'єктів житлового та громадського середовища інтер'єрів, розроблені незалежно один від одного професорами В. Абизовим та В. Даниленком, по своїй суті мало чим відрізняються від чинників формування дизайну меблів, і безпосередньо на них впливають. Чинники, що впливають на формування об'єктів промислового дизайну, також безпосередньо впливають на формування дизайну меблів [3, С. 150–156]. Тому, виходячи з аналізу праць вищезгаданих учених, варто виокремити також типологічні та технічні чинники, що впливають на формування сучасних меблів.

До структури загальних чинників розвитку дизайну меблів автор статті додав історико-культурні чинники, які виділяються серед інших активним впливом на сучасне формотворення меблів. Прикладом може слугувати сучасний скандинавський і японський етнодизайн, тому автор пропонованої статті в розробці чинників дизайну меблів опирався також на власний багаторічний досвід практичної і освітянської роботи.

Отже, метою статті є розкриття змісту та істотних ознак головних чинників, що впливають на розвиток дизайну сучасних меблів та аналіз тенденцій їхніх змін у

контексті формування гармонійного архітектурного середовища.

Результати дослідження. До основних чинників формування та розвитку дизайну меблів за версією автора статті належать: історико-культурні, соціально-економічні, функціонально-типологічні, технічні, ергономічні, екологічні, естетичні. Розглянемо і сформулюємо кожен зазначений чинник з огляду на динаміку та перспективи його застосування у формуванні сучасних меблів.

Історико-культурні чинники включають в себе культурну спадщину народу за час його історичного розвитку і значною мірою визначають художньо-естетичні, конструктивні та функціонально-типологічні особливості дизайну меблів. Історична ментальність конкретного народу впливає на образні, конструктивні та естетичні традиції у виробництві меблів. Також вона вказує на складність створення меблевих конструкцій, ставлення до їхнього функціонального застосування.

Культурні надбання народу формуються історичним розвитком і природно-географічним впливом. Вироблена в часі традиція народу за своєю суттю стала системою захисту людини від негативного суспільного та природного оточення. Вона століттями випробовувалася і залишалася особливістю, що як відрізняла різні народи, так і об'єднувала їх у спільному виробленні нових традицій, спрямованих на розвиток цивілізаційних можливостей різних держав. Традиція спрямована на вироблення позитивного суспільного розвитку. Система духовних цінностей громади певного регіону формувала культурний тип індивіда, що належав до ментального середовища конкретної нації, способів та особливостей організації різних форм діяльності в життєвому циклі. Ця ментальність що базується на духовних ціннісних засадах народу відбивалась і на якісних

характеристиках меблів, ступені їх розвитку у формуванні комфорту.

Дизайнерська форма це результат впливу традиції, матеріалу, технології та якості виготовлення речей, що виражає практичну функцію й характер їх соціального буття в системі культури. Дизайн робить форму продукту не лише доцільною та конструктивно-логічною, а й емоційно виразною, естетично осмисленою.

До *соціально-економічних чинників* належать обставини розвитку суспільства, потреби й можливості громадян конкретної держави; соціально-демографічна структура населення, ступінь забезпеченості житловими умовами і зручностями та соціально-культурною інфраструктурою. Дизайн меблів залежить від економічного потенціалу розвитку суспільства, який впливає на доцільність та призначення меблів, на технологічний рівень меблевого виробництва, фінансовий стан країни, соціальний статус громадян та обсяг їх прибутків, тому ці чинники багато в чому визначають специфіку, типологію й особливості меблів. Якщо раніше при формуванні структури й напрямів розвитку промислового виробництва меблів головним було виявлення і визначення потреб громадян, то в умовах ринкової економіки враховуються не лише загальні потреби, а й побажання конкретних замовників з огляду на їх платоспроможність.

У країнах із ринковою економікою спостерігається поступове зростання потреб громадян як у житлових умовах, так і в об'єктах сфери обслуговування та дозвілля. А відтак, зростає забезпеченість суспільства житлом і культурно-побутовими установами, інженерно-технічним оснащенням й комфортністю житлового простору, що насамперед зумовлює нові вимоги до дизайну меблів, їх кількісних і якісних характеристик. У зв'язку з

погіршенням економічного стану громадян змінюється також структура їхнього сукупного доходу та його використання. Як підсумок, соціальне житло обумовлює використання відповідних соціальних меблів. Крім того, використання можливостей трансформації меблів в умовах мінімізації житлових площ надає здатність змінювати при потребі функціональні зони житла, компенсуючи, певним чином, необхідні квадратні метри в помешканні. Наприклад, трансформація меблів у вертикальному напрямі підносить рівень меблевих ємностей вище за зріст людини, у яких можуть зберігатися утилітарні речі, що рідко використовуються. Такий підхід надає нові можливості щодо багатоваріантного використання меблів і цілком змінює їх структурний образ у середовищі.

Таким чином змінюється й саме середовище життєдіяльності людини, у якому об'ємно-просторова структура меблів формується залежно від рівня їх трансформативності. Наприклад у громадських будівлях, у разі необхідності можна збільшити кількість посадочних місць використавши трансформацію меблів у певній послідовності, де сидіння витягуються одне з-під одного телескопічним чином самими користувачами. Це, зі свого боку, може вплинути на зміну внутрішнього середовища громадського приміщення, яке може бути запрограмоване архітектором на найбільшу кількість посадочних місць для певного функціонального процесу. Отже, зі зміною соціально-демографічної структури суспільства відбувається і зміна структури витрат громадян, наданих йому послуг і, відповідно, типів меблів як житлового, так і громадського призначення. І виникають нові типи меблів.

До *функціонально-типологічних чинників* належать особливості типології меблів, тобто їх класифікації за спільними

функціональними ознаками і нормативні параметри їх стандартизації.

Зміна соціальних, культурних і духовних потреб громадян у напрямі розвитку науково-технічного прогресу, зумовлює перманентні перетворення меблевих об'єктів середовища і відповідно його предметно-просторового насичення. А функціональні процеси й типологію об'єктів житлового та громадського призначення як правило визначають особливості меблів і їх основні показники.

Організація системи громадського обслуговування в будь-якому разі впливає на збільшення або зменшення, можливо кооперування різних об'єктів обслуговування, а водночас і на їх архітектоніку та відповідний дизайн меблів. Будь-яка видозміна соціально-економічних і містобудівних умов спричиняє типологічні зміни житлових і громадських будівель та потребу відповідного коригування їх функціонально-розпланувальної організації, зокрема і дизайну меблів.

Реорганізація структури інвестицій у цивільне будівництво, удосконалення та розвиток різних типів житлових і громадських будівель та функціонально-розпланувальної структури, диференційованої за рівнем комфортності та формами власності, визначає й різноманітність дизайнерських вирішень і варіантності меблів, які є предметом наповнення житлового та громадського середовища [1]. У зв'язку з інтенсивно змінюваними типологічними вимогами й умовами використання житлових і громадських будівель суттєвого поширення дістануть різні прийоми їх гнучкої планувальної організації. Це, також, визначає нові підходи до формування не тільки їх конструктивної та архітектурно-розпланувальної структур, а й, до методів дизайну меблів і їх мобільності та трансформативності.

До технічних чинників належать: удосконалення конструктивних та інженерних систем і відповідних технологічних рішень; прогресивний рівень техніки та технології виробництва меблевих конструкцій; стан виробничої бази меблів; наявність належних матеріально-сировинних ресурсів та впровадження новітніх матеріалів.

Характеристики дизайну меблів безпосередньо визначають параметри, формотворчі та технічні аспекти їх основних структурних елементів, оскільки за допомогою вдалої конструкції відбувається суттєве вдосконалення функції меблевої одиниці, що теж впливає на підвищення рівня комфорту у використанні меблів. Важливими є геометричні параметри, вага та масштабність меблевих конструкцій відповідно до людини, а також різні способи їх монтажу, тому новітні технології виготовлення та складування меблів безпосередньо впливають на їх дизайн. Водночас, важливими параметрами комфорту є нові технологічні винаходи в удосконаленні функціональності меблів, нові технологічні матеріали. Наприклад релаксаційні електронні крісла японської компанії «Raido», інноваційна сучасна 3D аеросистема компанії Neolux для матраців, високотехнологічний матеріал Technogel для сну тощо.

Вимога поліпшення ефективності та зниження вартості меблів зумовлює впровадження нових економічних меблевих конструкцій і матеріалів. Тому тут важливу роль відіграють техніко-економічні показники, що впливають на вартість виробництва: зниження трудомісткості та матеріалоємності, показники енерговитратності виробництва; терміни виготовлення виробів; розміри, типовість та складність конструктивних елементів, що випускаються, тощо. Ефективність меблевого виробництва залежить не лише від зниження вартості меблів, а й від

поліпшення експлуатаційних якісних характеристик меблів житлового й громадського призначення. Реалізація у виробництві меблів якісних конструкцій, вузлів, матеріалів, фурнітури для надання їм міцності, довговічності, вимагають значних фінансових витрат, однак часові експлуатаційні витрати таких систем значно нижчі.

Досвід прогресивної світової проектно-виробничої практики свідчить про постійне покращення технічного рівня дизайну меблів, удосконалення й упровадження перспективних конструкцій, технологій, матеріалів, обладнання меблів. Це, вказує на невідкладність подальшого вдосконалення не лише технічних, а й художньо-образних характеристик меблів, що особливо актуально для вітчизняного виробництва, яке часто потребує інноваційних технічних рішень щодо конструкцій, матеріалів і технологій. Підвищення рівня устаткування об'єктів цивільного призначення новими складними системами трансформації, різноманітним обладнанням і механізмами спричиняє створення нових та гнучких конструктивно-технологічних і образно-просторових структур меблевих об'єктів.

Поява та впровадження нових інноваційних матеріалів не лише урізноманітнила конструктивно-розпланувальні та художньо-образні характеристики меблів, а й визначила стилістичні особливості архітектури й дизайну. Показовими прикладами цього є активне застосування металевих та полімерних пластикових конструкцій. Поява нових характеристик матеріалів, таких як скло, пластмаси, полімери, поява інноваційних матеріалів, МДФ, ПВХ (поліхлорвінілові плівки) тощо, може згодом вплинути не лише на вдосконалення дизайнерських рішень, а й на виникнення принципово нових.

Зростання інноваційних конструкцій, технологій та матеріалів потребує істотного переобладнання меблевої виробничої бази України, зокрема й виробництву нових матеріалів і конструкцій, орієнтованих у минулому на централізовану економіку та тотальну індустріалізацію меблевого виробництва.

До *ергономічних чинників* належать антропометричні, психофізіологічні й естетичні аспекти різноманітних можливих функцій та особливостей людини відповідно до предметно-просторового середовища й умов праці та відпочинку.

Ергономіка як наукова дисципліна виникла на межі технічних наук, антропології, анатомії, психології, фізіології, біохімії, біофізики, медицини, гігієни, тощо. Координація можливостей людини й технічних виробів, зниження до мінімуму негативних впливів умов праці й середовища на нервову систему людини, працездатність і відпочинок – усе це має важливе значення для формотворення меблів.

Ергономічні властивості меблів, з погляду їх антропометричної доцільності, визначається вірно обраними їх функціонально-просторовими та конструктивними характеристиками згідно з анатомічними особливостями тіла людини. Дизайн меблів для дитячих дошкільних установ, театрів, парків, атракціонів тощо, потребує особливих ергономічних рішень. Вкрай важливим завданням є створення належних умов життєдіяльності для людей із фізичними вадами та обмеженими можливостями. Фізіологічна специфіка меблів характеризується особливостями зору, слуху, дотику та нюху. І це необхідно враховувати при проектуванні меблів. Естетична специфіка, що має вплив на емоційне задоволення від сприйняття гармонійності меблів, у кожному конкретному випадку визначається

композиційними засобами, зокрема такими як колір, масштаб, ритм, пропорції для досягнення візуальної та функціональної гармонії. Наприклад, око людини може одночасно сприймати не більше семи окремих об'єктів, а кольорові гами й контрасти можуть викликати різний психологічний стан та настрої людини.

Отже, антропометричні, психофізіологічні й естетичні аспекти різноманітних функціональних можливостей та особливостей людини відповідно до навколишнього предметно-просторового середовища й умов праці та відпочинку – це безпосередні умови оперування нею системами обладнання та меблями, що формують певні функціональні зони та наповнюють архітектурне середовище. Тому вимоги ергономіки людини та її роль є важливим чинником розвитку дизайну меблів.

До екологічних чинників належать санітарно-гігієнічні параметри й мікрокліматичні умови середовища життєдіяльності людини, що беруть до уваги вплив навколишнього середовища та проблеми охорони природи й раціональне використання природних ресурсів.

У проектуванні меблів важливим є врахування довговічних та «екологічно чистих» матеріалів і конструкцій. Створення «екологічно чистого» мікроклімату житлових утворень і забезпечення органічного включення нових меблевих об'єктів в існуюче предметно-просторове середовище багато в чому залежить від їх дизайну [3, С. 72]. Важливою тенденцією розвитку дизайну меблів є удосконалення технологічного виробництва, що дозволяє скорочувати витрати матеріалів та матеріалоємність виробів. Безвідходні технології забезпечують одержання продукції за повного використання сировини й матеріалів, а маловідходні – за мінімальних відходів.

Сьогодні не переривається процес удосконалення екологічних характеристик меблевих матеріалів, зростає технічне обладнання, що стає невід'ємною частиною архітектурного середовища. За зразок можуть бути нові матеріали, такі як МДФ, піна з пам'яттю для матраців до ліжок компанії «Dormeo», що адаптується до температури тіла, надміцне скло, волокнистий матеріал «Тенцель», тощо є екологічно чистими інноваційними матеріалами, створеними за новими технологіями. Крім того для виробництва меблів останнім часом активно використовуються природні нестандартні матеріали, наприклад, такі, як ратан або бамбук. Відповідно до цих явищ потребують подальшого вдосконалення й сучасні дизайнерські методи проектування.

Для екологічних чинників (як і для ергономічних) характерна постійність у часі, тобто біологічні параметри та потреби людини протягом тисячоліть практично не зазнавали істотних змін і з прадавніх часів визначали характерні параметри організації меблів. Отже, досить стійкі протягом тривалих хронологічних періодів екологічні та ергономічні чинники визначають основу дизайнерської розробки в напрямі створення позитивних умов життєдіяльності людини, що безумовно впливає на еволюцію дизайну меблів.

Естетичні чинники охоплюють культурні та духовні потреби суспільства, традиції, вплив моди на зміну смаків і потреб споживачів, естетичні характеристики предметно-просторового середовища й дизайну меблів [2, С. 55–56].

Ці чинники й умови суттєво впливають на формування дизайну меблів, що відповідно передбачає широкий вибір як предметно-просторових форм та засобів формування середовища життєдіяльності, так і меблів згідно з культурними і особистісними потребами суспільства, які безпосередньо визначають створення

стилістики меблевого формотворення з різноманітними художньо-образними проявами. Це, спільно, залежить від їх композиційно-структурних прийомів. Поряд із багатоваріантністю конструктивних та ергономічних розробок неодмінним є дотримання цілісності композиції й образної індивідуальності як окремого меблевого об'єкту, так і меблевих систем. За такої умови важливо дотримуватися гармонійної єдності стилю всього предметно-просторового середовища.

Активність й тенденції змін цієї групи чинників як правило є наслідком змін інших чинників і умов. Зміни соціально-економічних чинників спричиняють формування меблів відповідно до різних рівнів фінансових статків громадян, що безпосередньо впливає не лише на параметри функціонально-просторової та конструктивної будови меблів, а й на формування їх вигляду та засобів естетичної виразності. Зміна розмаїтих чинників визначає застосування відповідних прийомів художньої виразності й образних характеристик меблів. Тому невідкладною є розробка різноманітних дизайнерських проектних пропозицій для різних соціальних рівнів. Еволюція технічних, економічних, ергономічних, світоглядних та індивідуально-ціннісних чинників визначає неодмінність застосування належних засобів естетичної виразності, які повинні відповідати новим вимогам і умовам.

Зі свого боку естетичні умови формування середовища перебувають під впливом вимог моди та змін уподобань споживачів, у першу чергу зумовлених еволюцією як соціально-економічних і матеріально-побутових, так і культурних та духовних потреб суспільства. Специфіка різноманітних напрямів і стилів мистецтва та дизайну, архітектурних шкіл і течій часто визначає ключові характеристики естетики

предметно-просторового середовища і образної виразності меблів.

Означені чинники розвитку дизайну меблів у розрізі їх зв'язків з формуванням гармонійного предметного середовища цілком відповідають концепції наукових досліджень С. Мигаля в контексті проектної культури, світоглядно орієнтованої на осмислення дизайнерської проблеми, формуванням меблевого об'єкту як структурного компонента організованого комплексного цілісного середовища життєдіяльності людини і його цільового використання в системі: людина-меблі-середовище [9, 10]. Тобто, на основі власних досліджень автора статті та С. Мигаля, ми можемо стверджувати, що для постіндустріального дизайну кінця ХХ початку ХХІ століття та комплексного формування гармонійного середовища життєдіяльності людини й формотворення меблів, будуть важливими наступні концепти і стратегії його розвитку: людина – центральний організатор соціосистемного середовища, носій соціокультурних традицій і виконавець усіх функціонально-технологічних процесів; кожному виміру простору – ієрархічної просторової системи надається конкретне функціональне навантаження; використання «природного» генерування форм і образів, різноманіття прийомів і засобів їх формотворення; створення дизайнерського продукту з використанням ресурсо- і енергоощадних, нешкідливих і безвідходних технологій виробництва; використання традиційних та нових екологічно безпечних матеріалів; проектування об'єктів із тривалим терміном служби, з урахуванням подальшої утилізації, можливості розподілу та вторинного використання сировинних матеріалів, із мінімальною шкодою для екології; використання в предметному дизайні та дизайні середовища поєднання аромату і акустики, навіть коли джерелом проектних ідей є аромат чи звук; урахування

«життєвого циклу продукту» під час формування та розвитку дизайнерських продуктів та послуг; створення багатофункціональних різноманітних архітектурно-просторових структур меблів і обладнання середовища; забезпечення людині психологічного комфорту та повноцінного естетичного освоєння навколишнього середовища, урахування індивідуальних потреб і запитів кожної особистості.

У концепціях і стратегіях комплексного формування гармонійного середовища життєдіяльності людини й формотворення меблів чітко проглядається вплив чинників розвитку дизайну меблів. Наприклад, соціально-економічний чинник вбачається у головній концепції й стратегії що людина – центральний організатор соціосистемного середовища, носій соціокультурних традицій, урахування індивідуальних потреб і запитів кожної особистості; екологічний – у створенні дизайнерського продукту з використанням ресурсо- і енергоощадних, нешкідливих і безвідходних технологій виробництва, використання традиційних та нових екологічно безпечних матеріалів; ергономічний – у забезпечення людині психологічного комфорту, використання в предметному дизайні та дизайні середовища поєднання аромату і акустики. Вплив функціонально-типологічного чинника вбачається в тому, що кожному виміру простору – ієрархічної просторової системи надається конкретне функціональне навантаження, створення багатофункціональних різноманітних архітектурно-просторових структур меблів і обладнання середовища. Вплив технічного чинника проявляється в проектуванні об'єктів з тривалим терміном служби, з урахуванням подальшої утилізації, можливості розподілу та вторинного використання сировинних матеріалів; історико-культурного й естетичного

чинника – у повноцінному естетичному освоєнні навколишнього середовища, урахуванні індивідуальних потреб і запитів кожної особистості. Очевидно, що означені чинники відрізняються різноманітною динамікою розвитку в часі, а також різним впливом на дизайн меблів та предметне середовище, тому їх урахування в проектуванні мусить бути комплексним.

На основі вищеозначених матеріалів (чинниках розвитку дизайну меблів, стратегіях й концептах постіндустріального дизайну, що розкривають важливі аспекти організації та формування предметно-просторового середовища), нами сформульовані основні тенденції розвитку дизайну меблів та формування предметного середовища кінця ХХ – початку ХХІ століття:

- людина, її потреби, діяльність, ергономічні та естетико-емоційні параметри середовища життєдіяльності людини;

- забезпечення людині психологічного комфорту та повноцінного естетичного освоєння навколишнього середовища, урахування індивідуальних потреб і запитів кожної особистості;

- надання значущості екологічному аспекту в дизайні меблів та обладнання середовища;

- використання традиційних та нових екологічно безпечних матеріалів;

- формування й зростання екологічної культури, органічного способу життя соціальної спільноти за допомогою методів і продуктів дизайнерської діяльності;

- упровадження нових конструкцій, використання універсальних і трансформативних меблів та обладнання середовища;

- дизайн меблів з ефективним матеріаловмістом; дизайн меблів з раціональним ужитком енергоресурсів під час їх експлуатації та транспортування;

- розповсюдження інноваційних ідей щодо впровадження нових матеріалів, технологій виготовлення меблів, підвищення в дизайні ролі комп'ютерних технологій;

- використання в проектних розробках позитивних архітектурних, урбоекотичних, конструктивних і технологічних рішень меблів й середовища;

- урахування національних, регіональних особливостей та традицій в дизайні меблів й обладнанні середовища;

- комплексне формування гармонійного цілісного середовища життєдіяльності людини [9].

Висновки. Отже, основними групами чинників, які визначають формування та розвиток дизайну сучасних меблів є: соціально-економічні, екологічні,

ергономічні, функціонально-типологічні, технічні, історико-культурні, естетичні. Ці чинники та умови їх змін відрізняються різноманітною динамікою розвитку в часі, а також різним впливом на дизайн меблів. Висвітлені умови і концепти розвитку дизайну меблів і середовища постіндустріального суспільства, принципи середовищного підходу до дизайну меблів у контексті формування предметного і процесуального аспектів системи «людина-меблі-середовище». Результати дослідження будуть сприяти подальшим поглибленим науковим дослідженням у цьому напрямку, а також можуть практично використовуватися проектними, виробничими, освітніми та іншими організаціями й підприємствами.

Література

1. Абизов В. А. Теорія розвитку архітектурно-будівельних систем. Київ: Вид. центр КНУКІМ, 2009. 240 с.

2. Абызов В. А. Современный стиль: контекстуализм. А+С. Архитектура и строительство. 2004. №5. С.112–113.

3. Грашин А. А. Краткий курс стилиевой эволюции мебели : учеб. пособие. Москва: Архитектура-С, 2007. 416 с.

4. Даниленко В. Я. Дизайн. Харків: ХДАДМ, 2003. 320 с.

5. Джонс К. Инженерное и художественное проектирование [Пер. с англ. Т. П. Бурмистровой]. Москва, Митр, 1976. 374 с.

6. Кес Д. Стили мебели. Будапешт: Издательство Академии наук Венгрии, 1981. 269 с.

7. Малік Т. В. Історія дизайну архітектурного середовища : навч. посіб. Київ: КНУБА, 2003. 192с.

8. Möller R. *Mobel*. Munchen, Berlin: Deutscher Kunstverlag, 2005. 165.

9. Мигаль С., Дида І., Казанцева Т. Біоніка в дизайні просторово-предметного середовища: навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 228 с.

10. Мигаль С. П. Бугаєнко Я. П., Любченко В. Ф. Атрибуція меблів : [навч. посібник]. Львів: ЛЛТИ, 1991. 36 с.

11. Мухіна Н. Історія меблів. Епохи та стилі. Київ: КНУКІМ, 2003. 284 с.

12. Форрест Т. Антикварная мебель. [перевод с англ. М. Катковой]. Москва: Эгмонт Россия ЛТД, 1997. 160 с.

13. Шимко В. Т., Гаврилина А. А. Типологические основы художественного проектирования архитектурной среды. Москва: Архитектура-С, 2004. 101с.

References

1. Abizov, V. A. (2009). *Teoria rozvimku arhitekturno-budivelnih sitem*. [Theory of development of architectural and construction systems]. Kyiv: View. Center KNUKIM. [in Ukrainian].

2. Abizov, V. A. (2004). *Sovremenniy stil: kontekstualizm* [Modern Style: Contextualism]. A + C. *Architecture and construction*, vol. 5, pp. 112-113. [in Ukrainian].

3. Grashin, A. A. (2007). *Kratkiy kurs stilevoy evolutsii mebeli : utcebnoeo posobie*. Moskva: Arhitektura-S. [in Russian].

4. Danilenko, V. (2003). *Dizayn* [Design]. Kharkiv: KhDADM. [in Ukrainian].

5. Jones, K. (1976). *Engineering and artistic design*. Per. from english T. P. Burmistrova. - Moscow, Mitr. [in Russian].

6. Kes, D. (1981). *Stili mebeli* [Furniture Styles]. Budapest: Publishing House of the Hungarian Academy of Sciences. [in Hungarian]

7. Malik, T. V. (2003). *History of the design of the architectural environment: teach. manual* - Kyiv: KNUA. [in Ukrainian].

8. Möller, R. (2005). *Mobel*. Munchen, Berlin: Deutscher Kunstverlag.[in Deutsch].

9. Migal, S., Dida, I. Kazantseva, T. (2014). *Bionika in the design of the spatial-subject environment: taught. manual*. Lviv: Publishing House of Lviv Polytechnic. [in Ukrainian].

10. Migal S. P., Bugaenko Y.P., Lyubchenko V.F. (1991). *Attribution of furniture: teach. Manual*. Lviv: LLTI. [in Ukrainian].

11. Mukhina, N. (2003). *History of furniture. Periods and styles*. Київ: KNUCIM. [in Ukrainian].

12. Forrest, T. (1997). *Antique Furniture*. [translation from english M. Katkova]. Moscow: Egmont Russia LTD. [in Russian].

13. Shimko, V. T., Gavrulina, A. A. (2004). *Typological bases of artistic designing of architectural environment*. Moscow: Architecture-S. [in Russian].

ОСНОВНЫЕ ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ДИЗАЙНА МЕБЕЛИ

СТРИЛЕЦ В. Ф.

Киевский национальный университет культуры и искусств

Целью данной статьи является определение факторов, влияющих на развитие дизайна современной мебели и тенденций его развития в контексте формирования предметно-пространственной среды.

Методология данного исследования заключается в применении общенаучных методов анализа, синтеза, сравнительного анализа, натуральных обследований, экспериментального проектирования, а также для изучения культурного наследия по данной проблеме.

Результаты. Выявлены и проанализированы основные группы факторов, которые имеют влияние на формирование и развитие дизайна современной мебели, какими являются: социально-экономические, экологические, эргономические, функционально-типологические, технические, историко-культурные, эстетические. Эти

THE MAIN FACTORS OF THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF FURNITURE DESIGN

STRILETS V.

Kyiv National University of Culture and Arts

The purpose of this article is the definition of factors that influence the development of modern furniture design and trends in its development in the context of the formation of the subject-spatial environment.

The methodology of this study is to apply general scientific methods of analysis, synthesis, comparative analysis, field surveys, experimental design, as well as study of cultural heritage for this research problem.

Results. The main groups of factors influencing the formation and development of modern furniture design, which are: socio-economic, ecological, ergonomic, functional-typological, technical, historical-cultural, aesthetic, are revealed and analyzed. These factors and the conditions for their change are

факторы и условия их изменений отличаются разнообразной динамикой развития во времени, а также разным характером влияния на формирование дизайна мебели. Учитывая динамику и перспективы изменений, выяснены особенности влияния факторов на развитие дизайна мебели в предметно-пространственной среде. Такой подход позволил определить современные тенденции развития дизайна мебели.

Научная новизна работы заключается в определении и выяснении основных факторов формирования и развития дизайна современной мебели и особенностей их влияния на формообразование мебели, установлении на этом основании основных тенденций развития дизайна мебели конца XX – начала XXI века.

Практическая значимость. Определены и сформулированы основные факторы формирования мебели и определены тенденции развития их дизайна будут полезны для современной практики проектирования и производства мебели и откроют возможности для дальнейших углубленных научных исследований в этом направлении, а также могут использоваться в лекционных курсах и практических занятиях, посвященных истории и практике формообразования мебели.

Ключевые слова: мебель, дизайн, факторы формирования, предметно-пространственная среда.

distinguished by the various dynamics of development over time, as well as by the different nature of the influence on the formation of furniture design. Given the dynamics and prospects of the changes, the peculiarities of factors influence on the development of furniture design in the subject-spatial environment are highlighted. This approach has allowed to determine the modern trends in the development of furniture design.

The scientific novelty of the work consists in identifying and highlighting the main factors shaping and developing the design of modern furniture and the characteristics of their influence on the shaping of furniture, installing on the basis of this basic trends in the development of furniture design in the late 20th and early 21st centuries.

The practical significance. Identified and summarized the main factors in the formation of furniture and the identified trends in the development of their design will be useful for modern practice of designing and producing furniture and will open up opportunities for further in-depth scientific research in this direction, and can also be used in lecture courses and practical classes on the history and practice of shaping furniture.

Keywords: furniture, design, factors of the formation, the subject-spatial environment.

ІНФОРМАЦІЯ
ПРО АВТОРА:

Стрілець Валерій Федорович, старший викладач кафедри технологій і дизайну, Київський національний університет культури і мистецтв, ORCID 0000-0002-7669-8770, **e-mail:** VStrilets8@gmail.com

Цитування за ДСТУ: Стрілець В.Ф. Основні чинники формування й розвитку дизайну меблів. *Art and design*. 2018. №4. С. 117-128.

[https://doi.org/
10.30857/2617-
0272.2018.4.11](https://doi.org/10.30857/2617-0272.2018.4.11)

Citation APA: Strilets, V. (2018) The main factors of the formation and development of furniture design. *Art and design*. 4. 117-128.